

ПОЛІТИЧНІ ПОМИЛКИ: ЧОМУ УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИКИ НЕ ВЧАТЬСЯ НА ДОСВІДІ СВОЇХ ПОПЕРЕДНИКІВ

І. С. МАТВІЄНКО, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії

І. С. ЗІБЦЕВА, студентка*

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

E-mail: malushka20@ukr.net, erin.zibtseva@gmail.com

Анотація. Досліджуються історичні події, які вплинули на формування української нації. Проаналізовано основні історичні політичні помилки, які визначали хід історії від Київської Русі до сучасної революції Гідності. Визначено, що український народ повинен разом творити майбутнє, прораховуючи кожен крок з оглядом на минуле.

Ключові слова: влада, держава, нація, історія, людина

Актуальність. Україна як молода держава ще не дійшла до рівня розвитку Німеччини, Франції, Сполучених Штатів. Такій ситуації можна знайти в деякому роді виправдання, але не можна виправдати те, що українські політики ледве намагаються направити країну на потрібний курс. Маючи за спиною неймовірний скарб у вигляді української історії, вони не вважають за потрібне користуватися ним. Адже потрібно зробити не так вже й багато, щоб почати процес покращення життя українців. Потрібно проаналізувати те, на чому спіткнулися минулі політики. Проаналізувати їх помилки та зробити висновки. Ґрунтуючись на них, побудувати чіткий план розвитку України як вільної, незалежної держави, що має сили та можливості вирішувати свої проблеми самостійно, не чекаючи допомоги від інших країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукової літератури показав, що проблема визначення політичних помилок, які історично визначали долю української держави досліджували М. Грушевський, Д. Донцов, Д. Дорошенко, М. Драгоманов, М. Костомаров, І. Куян, В. Липинський, І. Лисак-Рудницький, В. Литвин, М. Міхновський, Ю. Охрімович, М. Попович, А. Потебня, О. Салтовський та інші.

Мета дослідження – аналіз історичних подій та їх наслідків для формування успішної та високорозвиненої української держави.

Результати дослідження та їх обговорення. «Українську історію без броду читати неможливо» [1], – саме так, писав український письменник та політик Володимир Винниченко. І надто важко сперечатися з ним, адже здавна казали, що історія – то є мати, що дає найвірнішу пораду. Судячи з минулих подій, завжди можна виконати певні дії, кроки та

* Науковий керівник – кандидат філософських наук, доцент І. С. Матвієнко

© І. С. Матвієнко, І. С. Зібцева, 2018

передбачити можливі наслідки у майбутньому. Майже щоденно ми обговорюємо політичні проблеми нашої країни, намагаємося знайти вихід із ситуацій, які безпосередньо стосуються нас самих та нашого життя. Обговорюємо рівень життя, фінансові кризи, критичну залежність від інших країн. Такі розмови надто часто навіюють не тільки сум, але й розчарування. Адже варто лише згадати якою була Україна на початку існування Київською Русі. В той час, коли одні з найкращих на сьогоднішній день європейських країн на кшталт Франції, були нерозвиненими, не мали ні культури, ні писемності, Русь мала вже все: літературу, освічених людей, релігію, міцну зовнішню та розумну внутрішню політику. Найбільшого розквіту країна, безперечно, набула за правління Ярослава Мудрого, доньки якого всі до одної були дружинами князів Європейських держав та знали по декілька мов. Ще тоді дочка Ярослава, Анна, писала батькові із Парижа: «У яку варварську країну ти мене послав, тут житла похмурі, церкви потворні і звичаї жахливі». І це про Францію! То як же ж так сталося, що за одинадцять століть все стало рівно навпаки? Як можна було втратити такий спадок? Знаючи події тих часів, можна стверджувати, що винні, ті правителі, що осліпли від сили своєї влади і забули про державу, ставлячи вище неї свої власні інтереси. На жаль, переглядаючи історію України, починаючи від часів тієї самої Київської Русі, козацтва, потім УНР та закінчуючи теперішнім часом, напрошується песимістична думка про те, що й завтра, післязавтра і через сто років ми будемо страждати від одного й того ж самого – від невміння людей керувати державою, відсутності відданості своїй Батьківщині, від одного єдиного бажання загарбати якомога більше у власну кишеню. Ця проблема була актуальною у десятому столітті та й залишається такою і тепер. Адже наслідки байдужого та безвідповідального ставлення політичних діячів бувають не просто негативними, а навіть жахливими та катастрофічними. Не раз і не два бачила Україна марні смерті своїх громадян через безглузді дії керівництва, не раз і не два, вони ж призводили і до найстрашнішого – до втрати державності.

Хвилює те, що кожна помилка, зроблена в часи сьогодення, має своє віддзеркалення на сторінках історії України. Можливо, не завжди повністю ідентичне, але вражаюче схоже. І здавалося б, немає нічого простішого, ніж уважно «прожити» шлях нашої країни від самого її зародження і дотепер і, знаючи усі підводні камені, обходити їх. Та на практиці, чомусь ніхто не поспішає виконувати це та починати по-справжньому перетворювати Україну на ту державу, якою вона заслуговує бути. Адже, «українці – це народ, який має свою вікову історію, певну історично визначену територію, чітко окреслену культуру, мелодійну мову, православну (в більшій своїй частині) релігію та величезне бажання бути щасливими. А для цього потрібно боротися за власну свободу, волю, історичну справедливість...» [3]. Можливо, зараз саме час зосередитись на помилках минулого, проаналізувати їх, прорахувати можливі шляхи їх вирішення та використати ці знання у деяких сучасних ситуаціях?

Починаючи з далекого десятого століття, поглянемо на Київську Русь, територія якої включала деякі сучасні кордони України і була наймогутнішою державою того часу. Її князь Ярослав Мудрий є гарним прикладом того, яким саме має бути керівник держави. Адже він, по суті, не думав про те, як би нажитися на багатствах Русі. Князь проводив надзвичайно мудру та продуману політику. Він надійно захистив Київ від печенігів, розбудував країну, відвоювавши землі у Польщі та Литви внаслідок успішних походів. Ярослав дбав про безпеку Русі, тому приділяв велику увагу захисту кордонів, що, безперечно, було важливим фактором процвітання країни. Князь Ярослав Мудрий не забував й про зовнішню політику. Його недарма називали «тестем Європи». Крім того, що його власна дружина була донькою шведського короля, усі його дочки стали королевами великих європейських країн: Франції, Норвегії, Угорщині. Сина Всеволода Ярослав одружив із візантійською царівною, що, разом із розвитком Християнства, допомогло Русі деякою мірою позбутися залежності від Візантійської імперії. Варто зазначити, що й рівень життя за правління Ярослава Мудрого був на належному рівні, він дбав про своїх громадян, тому в ті часи почала активно розвиватися культура. Багато уваги приділялося також розвитку писемності та науковим вченням. Саме тоді виходить перша писана збірка законів «Руська правда». Київська Русь досягла могутності тодішніх «гігантів» Візантії та Германської імперії. Якби лише сини Ярослава вберегли країну. Та з плином років, колись Велика держава розпалася на дрібніші шматки, що стали легкою здобиччю для супротивника. Недарма Ярослав Мудрий заповідав синам своїм триматися разом та жити у злагоді. А в результаті ми бачимо, як починаються криваві міжусобиці, як кожен з братів намагається загарбати собі шматок землі побільше. І жоден з них не веде ніяких рішучих бойових дій, щоб захистити й без того розроблену Русь від половців. Воюючи один з одним, вони забули про головну загрозу. Та й не могли поодинокі дати відсіч супротивникам.

Крокуючи далі сторінками історії, натикаємося на добу Козацтва. Не зважаючи на те, що цей період можна віднести до одного з ненайгірших, й там мали місце серйозні негаразди та проблеми, яким, згодом, можна буде знайти аналогії в двадцять першому столітті. Однією з найтрагічніших подій того часу стала Національно-визвольна війна під проводом Богдана Хмельницького 1658-1663рр. Основною передумовою війни стало те, що й досі не дає українцям вільно дихати – важкі помилки урядовців у веденні внутрішньої політики та безпосереднє втручання Москви. Крім того, є й низка інших факторів, що також зіграли важливу роль для початку кривавої війни. Перш за все, це перевага магнатів над козаками та селянами. Перевага тих, в кого є гроші і права, над тими, хто чесно заробляє на власне життя. По-друге – гноблення селянства та посилення панщини. По-третє, українці натикалися на суттєві перешкоди у питаннях чи то міського самоврядування, чи то простого заняття ремеслом або торгівлею. І останнім, не менш значущим фактором, було активне нав'язування католицизму та переслідування православ'я. Український народ не міг

втерпіти такого знущення над собою, тому вийшов боротися за свої права. І хоча визвольний рух виявився надто слабким, щоб отримати перемогу, чи не вперше після падіння Київської Русі було відроджене бажання створення справжньої української державності.

Наступна історична сторінка – це 1668 рік. Україна нарешті визволена від одвічного загарбника – Московської імперії, Лівобережжя та Правобережжя отримали довгоочікувану єдність, свободу, дякуючи старанням Дорошенка. Адже це – саме те, чого прагне український народ. Все, що залишалося зробити – це вберегти великою ціною здобутий скарб. Та хіба ж могло все бути так добре, як тоді здавалося? Відповідь маємо доволі однозначну. Ні. Чи міг хтось подумати, що біда прийде зі сторони людини, що завжди бажала лише добра Україні? Чи міг хтось подумати, що Іван Сірко піде на Крим, єдиною ризикою перекреслюючи союз Дорошенка із турками? Своїм вчинком кошовий позбавив Гетьмана такої необхідної в той важкий час підтримки. Лівобережжя було втрачене. А мрія об'єднати українські землі, що була вже так близько, що, здавалося, можна торкнутися її, знову розтанула у невмілих діях політиків. Аналізуючи цю ситуацію, можна сказати одне: можливо, і немає винуватого за таких обставин, але якби лише Сірко та Дорошенко порадилися один з одним. Хіба не це є головним у політиці та й в управлінні державою? Крім того, що потрібно дбати про свою державу, потрібно ще й враховувати думки інших.

Та й на цьому не закінчилися злидні Козацької доби. Хоча здавалося, що вже немало настраждалися козаки та прості селяни. На цей раз постає болюче питання зради, що завжди була і є однією з основних проблем України. Історія розказує про зраду полковника Носа, що передувала падінню Батурина, Полтави та й, власне, знищенню самостійності держави. Ні для кого не було секретом, що зі сторони Московського царства готується штурм Батурина. І хоча місто було надійно захищене міцною фортецею, ніяких гарантій не було. Надто часто у найміцніших «стінах» знаходяться лазівки. Як виявилось, така лазівка була і в Батурині. Не всі козаки були згодні боротися проти Московської армії та ще й ризикувати своїм життям. Одним з таких був наказний полковник Ніс. Рятуючи своє життя, він намагався схилити своїх побратимів до капітуляції, наче й не усвідомлюючи, що жоден козак у здоровому глузді на таке не погодиться. Навіть сама думка про здачу без бою була розцінена, як зрада. Був даний наказ прикувати полковника до гармати. За цим неминуче слідувала смерть, але «козак» виявився слабкий духом та був готовий погодитися на все, що завгодно, лише б залишитися в живих та уникнути суду над своєю персоною. Вночі полковник відряджає старшину до командира Московських військ, Олександра Меншикова, з наказом показати таємний вхід до Батурина. Звичайно, такі дії врятували Носа та він ще й отримав грамоту та чин від Петра I в нагороду. Та хіба ж вартувало це від смертей сотень козаків? Сотень жінок, дітей? Адже нікого не помилювало Московське військо. Недарма події тих жахливих днів називали «Різанина в Батурині». Навряд чи так вчинив би справжній патріот. Це справді вчинок людини, що піклується виключно про власну вигоду та

безпеку, не дбаючи про те, якою ціною це буде здобуте. І забігаючи вперед, можна побачити, що це далеко не поодиноким випадком.

Що ж далі? Період УЦР/УНР – відмічаючи основні прорахунки, можна впевнено сказати, що майже всі вони стосувалися військових питань. Перш за все, це недалекоглядне рішення Української Центральної Ради прийняти допомогу з Берліна та Відня. Безперечно це допомогло Україні вистояти проти напору Більшовиків, чого країна б ніколи не зробила самостійно, але водночас це добре розуміли й інші держави. Тому більшість території України опинилася під абсолютним контролем німецьких та австро-угорських військ. Це призвело не тільки до того, що дружні війська виконували обговорені функції захисту, але й до певної інтервенції. Так, наприклад, вони почали регулювати навіть економічні відносини із селянами. На жаль, це сприяло лише віддаленню села від влади, і політичні діячі більше не могли розраховувати на масову підтримку робітників. Крім цього, ще одним негативним наслідком такої інтервенції стало свого роду розорення сільського господарства через неконтрольоване вилучення продовольства. Ще далеко не один раз Центральна Рада приймала рішення, що ніяким чином не покращували становище. Наприкінці першого і останнього року існування УЦР навіть Німецькі та Австро-Угорські діячі на власні очі побачили недієвість управлінського органу та стали одними з ініціаторів «саморозпуску» Ради.

Далі ми маємо просто неперевершену пару необміркованих вчинків у період Української Народної Республіки. Декілька разів Володимир Винниченко наступав на одні й ті самі граблі, та лиш не вчився нічому. «Україна не буде ні з ким воювати», саме так він заявив, приймаючи рішення розпустити армію. Можливо Україна й не збиралася, оскільки все ще залишалася занадто слабкою країною для того, щоб безпричинно нападати на когось. Та хіба він говорив й за наших сусідів, що безупинно поглядали на плодovitі українські землі? І знову ж таки. Україна не мала сил, щоб дійсно захистити себе, навіть за наявності армії. То про яку ж безпеку може бути мова, якщо армії немає зовсім? Чи, можливо, В. Винниченко не знав, що саме армія – то є гарантія незалежності країни? Однак історію не перепишеш. Єдине, що можна зробити – проаналізувати помилки, навчитися на лихому досвіді, хоча б на власному, якщо ніхто не хоче вчитися з історії. Та вдруге Винниченко оступився у військовому питанні. Саме тоді, коли Україна була на порозі розгрому від рук Червоної армії, він відмовляється від допомоги чехословацького корпусу. Це могло бути виправданою дією, якби відмова від допомоги була аргументована хвилюванням за свободу країни, як це було потрібно в тій ситуації. Тепер же, коли загроза зі сторони Росії стала абсолютно реальною та майже відчутною, треба було мислити інакше. Важливим кроком було правильне розставлення пріоритетів. А перш за все, це була безпека громадян держави, безпека людей, що гарантували майбутнє України. А до чого ж привело рішення Винниченка? До того, що на противагу добре підготованому підрозділу Червоної армії стали молоді курсанти, чий життя ще повинні були квітнути. Так, звичайно, їх сміливість та відданість дали

свої плоди: більшовики залишилися недієздатними на декілька днів, і це дало час на підписання Берестейського мирного договору. Це безперечно один із небагатьох позитивних наслідків на фоні трагедії у Крутах. Але можна ж було дістатися цієї точки інакшою дорогою, маючи підтримку впливової країни. Звичайно, теж були б жертви, але, можливо, не така кількість і не такого віку. Одне неправильне рішення, а воно принесло за собою масштабну кровопролитну битву. А цього можна було б якоюсь мірою уникнути – уникнути сотень смертей студентів під Крутами.

Тепер час повертатися до сучасної України. Знову в українців був шанс створити незалежну державу, чого нація прагне вже не перше століття. «Виникнення нації не можна розглядати як механічний наслідок соціокультурних змін модерного часу, адже для її утворення необхідно, щоб люди не просто входили до єдиного соціально-історичного організму, складаючи його населення... Проте, чи не найголовнішим фактором утворення нації виступають її інтереси, які кожен із членів розглядає як власні. Таке усвідомлення може народитися лише в ході боротьби за задоволення насущних потреб функціонування і розвитку цієї спільноти. Лише у процесі такої боротьби може визріти ідея національної єдності, без якої не існує нація» [4, с. 288].

Здається, що у кожній епосі ми маємо шанс. Але кожен раз щось йде не так, постійно ми щось губимо, постійно щось заважає. Щось не дає можливості використати цей шанс та добитися абсолютної незалежності. Неуважність, сліпота до вже задавалося б очевидних речей, байдужість, недосвідченість [2]. Знову і знову перешкодою стають українські лідери. Знову ми наступаємо на ті самі горезвісні «історичні граблі». Історичною помилкою стала зрада Олександра Мороза. Заради чого? Навряд чи заради світлого майбутнього України. Можливо, якби не його неочікуваний перехід до партії Регіонів, сьогодення виглядало б інакше. Адже через це надії українців, Помаранчева коаліція була знівельована. До влади прийшли Регіонали, повернувши курс країни на небезпечний шлях. Вже тоді українці забунтували, вийшли на площі, підіймаючи Помаранчеву революцію. Ні для кого не було секретом, що результати виборів 2004 року були сфальсифіковані на користь Януковича. Хіба ж хто хотів таку владу? Владу, що йшла до правління державою, не поважаючи ніяких законів? І хоча після повторних виборів, президентом став вже не представник партії Регіонів, вони все одно мали достатні повноваження, щоб впливати на керування Україною. Остання трагічна сторінка української історії розгорнулася в 2013 році – Революція Гідності – тисячі українців, від молодих до старих, вийшли, щоб захищати своє право на щасливе майбутнє. Вийшли захищати себе і своїх дітей від підкупної влади, що знову діяла лише в своїх інтересах. На жаль, не обійшлося без вже знайомої інтервенції Російської влади, що, граючи на негараздах у нашій державі, анексувала Крим та окупувала східні області. І на сьогоднішній день Україна офіційно знаходиться в стані війни, яку вона не в змозі самотійно завершити. Досить часто в новинах ми чуємо скільки загинуло молодих солдат в зоні АТО.

Висновки і перспективи. Тепер, згадавши історію та зазирнувши у її найстрашніші сторінки, можна проводити сумні аналогії. Починаючи з найдавнішого, з Київської Русі, можна одразу ж звернути увагу, що й зараз багато негараздів й розломів в державі відбуваються через байдужість багатьох керівників до країни, якою вони керують. Помилки, зроблені у добу Козацтва, відверто викликають жах, бо сучасні «аналогії» є просто ідентичними, що нашоухує на думку, що українські політики або не читали історії взагалі, або зовсім не розуміють до чого іноді своїми діями штовхають Україну. Адже Національно-визвольна війна, якій передувало втручання Москви у внутрішні справи Козацької держави, ідеально сходиться із подіями 2014-2018 років. Так само Росія втручалася у справи України, так само знову розгорнулися військові дії з величезною кількістю жертв. І навіть, так само люди знову заговорили про державність. Але чому не можна дійти до цього мирним шляхом? Все повторюється, а щось навіть не змінюється з плином років. В дев'ятнадцятому столітті Україна була під владою держав, що могли допомогти їй з військовими питаннями. І як не прикро казати це, та нічого не змінилося. Ми не зможемо самотійно завершити війну із Росією. Навіть неозброєним оком видно, що сил занадто мало. Знову ж таки Україна вимушена шукати підтримки в інших, сильніших та впливовіших держав, щоб хоч якось завершити цей конфлікт. І це не кажучи про те, що все це йдеться про ту саму країну, яка одинадцять століть тому була готова сама будь-кому надати допомогу. Згадуючи про трагедію під Крутами 1918 року, на думку одразу спадає ситуація на Майдані Незалежності у 2015. Молоді люди виходили, щоб захистити свою країну. Але чому лише вони? Чому тільки їх хвилює доля України? Чому вона не хвилює тих людей, що сидять в Парламенті та вирішують долю держави? Таку саму аналогію можна провести і між революціями 2004 та 2013-2016 років – Помаранчева Революція та Революція Гідності. Надто схожі, щоб нічому не навчитися. Ми повинні разом творити майбутнє, прораховуючи кроки з оглядом на минуле. Не закривати очі на помилки, не соромитися їх, а вчитися. Лише так можна вирватися з полону «граблів» та побудувати Україну, в якій є завтра.

References

1. Bigus, M. UkrayinskiGrabli, abo ChomulstorlyuUkrayini ne mozhnachitati bez bromu. Available at: <https://www.pravda.com.ua/articles/2006/07/12/3128398/>
2. Danylova, T. V. (2012). Problema ljuds'koi' identychnosti u postmodernij kartyni svitu [The Problem of Human Identity in Postmodern Worldview]. *Anthropological Measurements of Philosophical Research*, 2, 16-22.
3. Matvienko, I. S. (2016) «Htotakiukrayintsi?»(M.S. Grushevskiy) ["Who are Ukrainians?" (M.S. Grushevsky)]// *FenomenMihaylaGrushevskogo yak derzhavnogodiyacha, naukovtsya, gromadyanina (do 150-richchya vid dnyanarodzhennya): zb.nauk.prats (za materialami Mizhnarodnoyi konferentsiyi, Kyiv, 19 travnya 2016 r.)*. – Kyiv: «Milenium», 106-107.
4. Storozhuk, S. V. (2013) *Natslyia: Istorlyia I teorlyaproblemi (Istoriko-filosofskiyvimlr)* [Nation: History and Problem Theory (Historical and Philosophical Dimension)]. Kyiv: VADEKS, – 320.

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ОШИБКИ: ПОЧЕМУ УКРАИНСКИЕ ПОЛИТИКИ НЕ УЧАТСЯ НА ОПЫТЕ СВОИХ ПРЕДШЕСТВЕННИКОВ

И. С. Матвиенко, И. С. Зибцева

Аннотация. *Исследуются исторические события, которые повлияли на формирование украинской нации. Проанализированы основные исторические политические ошибки, которые определяли ход истории от Киевской Руси до современной революции Достоинства. Определено, что украинский народ должен вместе творить будущее, просчитывая каждый шаг, озираясь на прошлое.*

Ключевые слова: *власть, государство, нация, история, человек*

POLITICAL MIST: WHY UKRAINIAN POLICIES DO NOT LEARN ON THE EXPERIENCE OF ITS NEIGHBORS

I. S. Matvienko, I. S. Zibtseva

Abstract. *The historical events that influenced the formation of the Ukrainian nation are studied. The main historical political mistakes that determined the course of history from Kievan Rus to the modern Revolution of Dignity were analyzed. It is determined that the Ukrainian people must work together to create the future, calculating each step with a view to the past.*

Keywords: *power, state, nation, history, man*

УДК 101.9

ФІЛОСОФІЯ УСПІШНОСТІ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОГО СУСПІЛЬСТВА

А. Г. СУПРУН, кандидат філософських наук,
доцент кафедри філософії¹¹

**Національний університет біоресурсів
і природокористування України**

E-mail: alinasuprun2@gmail.com

Анотація. *У статті відбулося філософське осмислення феномену успішності в умовах перехідного суспільства. Здійснено аналіз поняття успішності в межах сучасного перехідного суспільства та визначено його духовним стержнем, навколо якого формується ідеологія успіху, яка потребує філософської рефлексії. Встановлено, що успіх - це процес досягнення результату, вміння досягнути рівноваги та пристосуватися до постійних змін, зосередження знань та здібностей, які*

11